

Végh László 1948–2023

2023. augusztus 9-én váratlanul meghalt Végh László atom- és atommagfizikus, az Atomki elvben nyugalmazott, de voltaképp haláláig aktív tudományos főmunkatársa.

1948 végén a Bihar vármegyei Ártándon született. Iskoláit már Debrecenben végezte. A Tóth Árpád Gimnázium elvégzése után a Kossuth Lajos Tudományegyetem fizikus szakát látogatta 1972-ig. Mint az irodalom, főként az orosz irodalom két kedvelője már hallgató korunkban megtaláltuk egymásban a szellemi partnert. Dosztojevszkij volt a kedvencünk, majd mellette Szolzsenyicin. Eszmecsserénk akkor volt legélénkebb, amikor közös tanulmányútjainkon együtt töltöttünk néhány hetet Kijevben, a Krímben és Utrechtben.

Laci pályája rendhagyóan kezdődött: a debreceni hallgatóktól szokatlan módon Budapestre szegődött el, az akkoriban Debrecenbe tanítani járó Lovas István professzor diplomamunkásának. Lovas István nagy tudása, eredeti humora és vérbő egyénisége nagy hatással volt rá. Ő vezette be Lacit nemcsak a magfizikába, hanem például George Orwell világába is. Engem - mint Laci jó barátját - szintén megragadtak az Orwell-olvasmányok, kivált az akkoriban rendkívül népszerű Animal Farm című szatíra.

Laci egyéniségének eredetiségéhez tartozott vallásosságra való hajlama. Feleségével, Csatlós Margittal példamutató nevelésben részesítették három tehetséges gyermeküket. Ketten közülük bölcsészek lettek, egyikük pedig matematikus. Mindhárman egyelőre a nyugati kirajzás állapotában vannak.

Laci 1980 körül pályamódosításra adta a fejét:

1. Elkezdett az egyetemen tanítani, kutatásaiban pedig a magfizika helyett az atomfizika (tehát az elektronháj fizikája) lett fő területe. Erre a módosításra legfőbb oka az lehetett, hogy – szemben az atommagokkal – az atomokat könnyebben, sikeresebben lehet intuitíven, félklasszikus keretek között (tehát félig a kvantummechanika, félig a klasszikus mechanika eszközeivel) leírni. Az intuitív közelítésmód és az ilyen módon kialakított modellek pedig Lacinak mindig is erős oldalához tartoztak.

2. Új szint hozott munkájába a fizikusok számára szokatlan diszciplínának a tanításba való bekapcsolása is: a fizika mellett az élő természet jelenségeit is bevonta vizsgálatai körébe. Ezzel az volt a célja, hogy a természeti környezetet érő mesterséges behatásokat elemezze. Így az élővilág, maga az élet, sőt a társadalom is tanulmányainak tárgya lett.

Szelíd viselkedése és osztályzásának hírhedett lágyszívűsége ellenére Végh László erős tanáregyéniség volt. Tantárgyai épp akkor jelentek meg az egyetemi programban – minden kar hallgatóinak ajánlva –, amikor a marxista tárgyak eltűntek. Tudatosan igyekezett e régi világnézeti tárgyak kihalása folytán kialakult űrt az új tárgyakkal betölteni. Úgy vélte, akkor tudja az új ismereteket eredményesen terjeszteni, ha egyfelől érdekesítően fogalmazza meg mondanivalóját, másfelől fölösleges szigorral nem riasztja el a hallgatókat. Utólag is meg lehet állapítani, hogy ezen törekvését siker koronázta. Ugyanis minden tárgyához nyomtatott jegyzeteket készített lelkiismeretesen, és ezek ma is és még hosszú ideig élvezetes és tanulságos olvasmányok lesznek:

<https://www.phys.unideb.hu/dtp/hu/jegyzetek>

A jegyzetek eme listájából Végh László tárgyai a következők: Fenntartható fejlődés (2018), Egy új természetképről (2018), Természettudomány és vallás (2018), Természettörténet matematika nélkül (2018), Civilizáció és környezete (2018), Fenntartható élet (2020), Világszemléletünkről (2020), Természettan (2020).

Némelyik jegyzet könyv formájában is megjelent. Bárki meggyőződhet róla, hogy ezek a szövegek valódi és korszerű tudományos ismereteket közvetítenek, jó stílusban és precízen.

Nagyon szeretett tanítani; valószínűleg ezért is fordult az oktatás felé.

Külföldi tanulmányúttal Stockholmba, Dubnába, a japáni Wakóba, Oak Ridge-be, Berlinbe nemcsak szakmai sikereket hoztak számára, hanem nagy hatással voltak a gondolkodására, szemléletére is.

Mint kutatónak mind a magfizikában, mind az atomi ütközések fizikájában szép eredményei és eredeti ötletei voltak. Modelljei eredményesen írtak le jelenségeket.

Az utóbbi 30 év korosztályaihoz tartozó debreceni hallgatók szerencsésnek mondhatják magukat, ha felismerték, milyen kincs állt a rendelkezésükre Végh László személyében.

Lovas Rezső
Atommagkutató Intézet